

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ PEDAGOJİK FORMASYON
SERTİFİKA PROGRAMI**

ÜNİTE PLANI

ÇALGI TÜRLERİ VE ÇALGI TOPLULUKLARI

DERS

MÜZİK

HAZIRLAYAN

ELİF ÖZGÜR

617080644

Yar. Doç. Dr. Rasim BAŞAK

Bursa, 2017-2018

Ünitenin Adı: ÇALGI TOPLULUKLARI

İçerik: Geleneksel Türk Müziği ve Klasik Batı Müziği çalgılarını ve çalgı topluluklarını ayırt etmeyi içermektedir.

Sınıf: 7. Sınıf

Süre: 80 dk

Hedefler: Türk ve Batı müziği çalgılarını tanıma ve bu çalgıların yer aldığı gruplar üzerinde konuşabilme (**Bilişsel ve Duyuşsal**) (**Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Estetik**)

Çalgı toplulukları hakkında bilgi sahibi olma (**Bilişsel**)

Bu toplulukların icra ettiği en az bir eseri seslendirebilme (**Psikomotor**) (**Uygulamalı Çalışma**)

Kazanımlar: Mü.7.B. MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME

Mü.7.B.4 Çalgı türleri ve çalgı topluluklarını ayırt eder.

Amaç ve Gerekçe: Bu ünite öğrencinin Türk ve Batı müziğine ait çalgıları, türlerine göre gruplandırabilmesini ve çalgı topluluklarını özelliklerine göre ayırt edebilmesini amaçlamaktadır. Gerekçesi ise çalgıların ve çalgı topluluklarının türlerini öğrenmesi durumunda, enstrüman çalmayı öğrenme ve topluluk oluşturma konusunda istekli olabileceğidir.

Araç ve Gereç: Geleneksel Türk ve Klasik Batı müziği çalgılarının ses ve yapı bakımından farklarını anlayabilmesi için işitsel ve görsel materyaller (resimli sunum, türküler ve oda müziği eserleri, çeşitli ritim çalgıları)

Diğer Alanlarla İlişkisi ve Nedenleri: Kültürler arası farklılıkları ve milli kültürümüzü yansıtmaları bakımından Tarih ve Türkçe dersi ile ilişkilidir. Milli kültür öğelerini içeren ünite ile sıralı bir şekilde işlenebilir.

ÖN TEST

Ad – Soyad:

Numara:

Sınıf:

Tarih:

1. Çalgı (müzik aleti) denildiğinde aklınıza ilk ne geliyor? Müzik aletleri kaç gruba ayrılır?
2. Ailenizde müzik aleti çalmayı bilen var mı? Varsa açıklayınız.

ÇALGI TÜRLERİ

VURMALI ÇALGILAR	ÜFLEMELİ ÇALGILAR	TELLİ - TEZENELİ ÇALGILAR	YAYLI ÇALGILAR
Davul	Zurna	Bağlama	Kabak Kemane
Tef	Mey	Tar	Kemençe
Darbuka	Kaval	Tambur	
Kaşık	Tulum	Kanun	
Bendir	Ney	Ut	

GELENEKSEL TÜRK MÜZİĞİ ÇALGILARI

VURMALI ÇALGILAR	ÜFLEMELİ ÇALGILAR	TELLİ ÇALGILAR	YAYLI ÇALGILAR	TUŞLU ÇALGILAR
Trampet	Flüt	Arp	Keman	Piyano
Timpani	Obua	Gitar	Viyola	
Ksilofon	Klarnet		Viyolonsel	
Çelik üçgen	Fagot		Kontrbas	
	Korno			
	Trompet			
	Trombon			
	Tuba			

KLASİK BATI MÜZİĞİ ÇALGILARI

Yukarıdaki tablolarda müzik aletleri, çalınış biçimleri bakımından türlere ayrılmışlardır.

Resim 1. Geleneksel Türk Müziği çalgıları

(Soldan sağa doğru sırasıyla; davul, tef, bendir, kaşık, tambur, bağlama, darbuka, ut, tar, kabal, kemane, kemençe, tulum, kaval, zurna, kanun, mey.)

GELENEKSEL TÜRK MÜZİĞİ ÇALGILARI

Davul: Türklerde kullanılan en eski çalgıdır ve vurmali çalgıların sembolü olarak kabul edilmektedir. Kasnak, ip ve deri olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Tokmak ana ritmi, çubuk ise detayları çalmaktadır. Sesinin gür oluşu ve etkisi nedeniyle bir haber aracı olarak da kullanılmıştır.

Tef: Hemen hemen her yörede mevcuttur. Yaklaşık 20 - 40 cm çapında yuvarlak bir tahta kasnağın bir veya iki yanına deriden bir örtü geçirilerek yapılan tarihi Mezopotamya'ya kadar dayanan bir çalgıdır. Kasnak üzerine açılan yarıklara 3 - 5 zil geçirilerek çalgının ritminin zenginleştirilmesi sağlanmaktadır. Daha büyük olanlarına "daire" denilmektedir.

Bendir: Geleneksel Türk müziğinde kullanılan başlıca vurmali çalgılardan biridir. Derisinin iç yüzüne boydan boya gerilen kiriş sayesinde aynı anda iki değişik tını çıkarabilir.

Kaşık: Anadolu'da eskiden beri kullanılan halk müziğinde ve halk danslarında kullanılan müzik aletidir. Türkiye'nin Balıkesir, Silifke ve Konya yöresi halk oyunlarında yaygın olarak kullanılmaktadır.

Darbuka: Darbuka veya dümbelek, özellikle Orta Doğu'da ve Balkanlarda kullanılan vurmali bir çalgıdır. Darbukada düm ve tek olarak adlandırılan iki ses vardır: İlk ses, ritmin temelini sağlar ve aletin ortasına vurularak sağlanır, ikinci ses daha çok süsleme ve doğaçlama için kullanılır. Darbuka aynı zamanda düğün nişan sünnet düğünlerinde kullanılan bir tür vurmali çalgıdır.

Tambur: Klasik Türk müziğinin başlıca çalgılarından biridir. Sapı oldukça uzun, çok perdeli telli - mızraplı bir çalgıdır. Mızrap kaplumbağa kabuğundan (bağa) elde edilir. Tarihi Sümerlere dayanır ve sazı icra edenlere "tamburi" ismi verilir.

Bağlama: Türk Halk Müziğinde yaygın olarak kullanılan telli tezeneli bir çalgı türüdür. Yörelere ve boyutlarına göre değişik isimlerle tanınır.

Kullanılan tekniğe göre mızrap veya parmaklar ile çalınır. Parmaklarla çalma tekniğine şelpe ve dövme denir. Toplam 7 tellidir.

Ut: Mızraplı sazlar grubunda yer alan perdesiz bir enstrümandır. Ut benzeri ilk çalgının eski Mısır'da 19-29. sülaleler döneminde (M.Ö. 1320-1085) yapıldığı sanılmaktadır. Kopuz ailesinden ortaya çıkan ut VII. yüzyılda Horasan'dan Bağdat'a çalışmaya gelen Türklerden Araplara geçmiş ve Araplar bu sazı benimsemiştir. Batlılar ise XI. ve XIII. yüzyıllarda Haçlı Seferleri sırasında utla tanışmışlardır. Döneminde ut hakkında en kapsamlı bilgiyi verenlerden biri olan Farabi'nin mucit olarak algılanmasının esas sebebi, Ud' a hakim bir müzisyen olması ve çalgıya getirdiği akort sistemidir. Ayrıca o döneme kadar 4 telli bir saz olan uda 5. teli yine o eklemiştir.

Tar: Başta Azerbaycan ve İran olmak üzere çeşitli Orta Asya ve Kafkas ülkelerinde; Türkiye’de özellikle Kars, Iğdır ve civarında icra edilen bir halk çalgısıdır. Uzun saplı, iki teknenin birleşmesiyle meydana gelen, telli - tezeneli bir çalgıdır. Ülkemizde çalınan tar, çalgının yapısı ve icra şekli bakımından Azerbaycan tarı ile aynıdır. Tar çalan kişiye tarzen denir.

Kanun: Türk bilginlerinden Farabi tarafından icat edilmiş, telli çalgı aleti. Antik çağda Mısır ve Sümerliler tarafından kullanıldığını gösteren bazı tarihi belgelerde de yer almaktadır. Dik ve yamuk bir gövdeye sahip olan bu enstrüman ahşap olarak üretilmektedir. Yan tarafında bulunan özel mandallar sayesinde aynı tel pes ve tiz tonlara çok daha farklı şekilde ulaşabilmektedir.

Kabak Kemane: Kabak kemane, Türk Halk Müziği’ndeki telli, yaylı ve deri kapaklı sazların tek örneğidir. Kökeni Orta Asya’ya dayanmaktadır. Türkiye’de özellikle Batı Anadolu’da Ege Bölgesi’nde) yaygın olarak kullanılan bir sazdır. Orta Asya Türkmenlerinin Gijek adını verdiği ve Azerbaycan halk müziğinde Kemança adıyla kullanılan çalgı da aynı köktendir. Gövdesi kabak veya hindistan cevizi; göğüs kısmı deri; iki veya üç telli olan bir halk çalgısıdır. Yörelere göre farklılık gösterir.

Kemençe: Bir yay yardımıyla çalınan üç telli geleneksel halk çalgısının adı olup, klasik kemençe ile karıştırılmasını önlemek amacıyla *Karadeniz kemençesi* olarak da adlandırılmaktadır. Kemençe dize konularak çalınabildiği gibi, avuç içinde de çalınabilir.

Tulum: Anadolu'nun kuzeydoğusunda Rize ve Artvin de kullanılan nefesli halk çalgısıdır. Trakya bölgesi, Balkan yarımadası ve İskoçya’da kullanılan gaydadan en önemli farkı, pes sesleri kontrol edebilen boruya sahip olmamasıdır. gövde bölümü Tüyleri temizlenmiş çebiç adı verilen oğlak derisinden elde edilir. Tulum'un bir enstrüman olarak kullanılmaya başlandığı tarih hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte Mezopotamya’da ortaya çıktığı sanılmaktadır.

Kaval: Çoban çalgısı olarak bilinen kaval, yörede daha çok şimşir ağacından altta 1 ve üstte 7 delikli olarak üretilir. Dilli kaval ve dilsiz kaval olarak adlandırılan iki türü vardır. Dilli kavalın ucunda ses üretimini sağlayan bir düdük bulunur. Dilsiz kaval ise içi boş bir boru olup çalan kişi nefes teknikleriyle istenen sesi çıkarır. Çobanların kavalı üflemesindeki bir amaç, otlanan koyun keçi gibi hayvanların sakin kalması ve sürüden ayrılmamasıdır. Bu gelenek halen günümüzde de uygulanmaktadır.

Ney: Sümer toplumunda MÖ 5000 yıllarından itibaren kullanıldığı sanılan bu çalgının o dönemlerde de dinsel törenlerde kullanıldığı sanılmaktadır. Kargı denilen bir çeşit budaklı kamıştan yapılır ve akortlarına göre çeşitli boyları vardır. Üzerinde altısı üstte biri altta olmak üzere 7 delik mevcuttur. Günümüzde ney Türk sazı olarak anılmaktadır ve tasavvuf müziğinin önemli bir simgesidir.

Zurna: Türkiye'nin birçok yerinde kullanılan, tahta, metal ve kamyş kullanarak yapılan, yüksek sesli, bu yüzden genellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinin folklorunda bas davul ile birlikte kullanılan, yine bu yüzden açık havada kullanıma uygun, yedi delikli nefesli saz çeşididir. Mehter takımları ve bunun modern şekli bando müzika takımlarının eskiden hükümdarların hükümdarlık işareti olarak fermanlarını zurna eşliğinde okutmalarından geliştiği tahmin edilmektedir.

Mey: Ya da Balaban veya Duduk, Güney Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinin bir çoğunda kullanılan, ağız tarafına takılan ses çıkarıcı yassı kamyş ağızlığına sahip olan nefesli çalgılar grubuna ait bir çalgıdır. 9-10 adet ses perdeli olanları Azerbaycan ve Türkistan'da kullanılmaktadır. Gürgen,

Resim 2. *Klasik Batı Müziği çalgıları*

ceviz, erik ve benzeri sert ağaçlardan yapılanları varsa da en makbulü kayısı ağacından yapılamıdır.
(Soldan sağa sırasıyla trompet, trombon, tuba, keman, viyola, çello, kontrbas, klarnet, obua, fagot, arş, çelik üçgen, piyano, trampet, timpani, ksilofon)

KLASİK BATI MÜZİĞİ ÇALGILARI

Trompet: Bir ağızlık ve kendi üstüne kıvrılmış silindir bir borudan oluşan bakır nefesli çalgıdır. M.Ö. 1480 yıllarında yapıldığı düşünülen, Mısır' daki Kraliçe Hatşepsut tapınağında bulunan ikonograflerle trompetin bir çalgı biçiminde kullanıldığı belgelenmiştir. Bu ikonograflerde, bir festivalde trompet çalan Mısırlı askerler görülmektedir.

Trombon: Üflemeli ve bakır nefesli çalgılar grubunda bulunan bir çalgı çeşididir. Fincan biçimli bir ağızlığa dayanan dudakların titreşmesiyle ses çıkarmaktadır. Boru uzunluğunu değiştiren ve "kulis" adı verilen bir sürgüsü vardır. Bu sürgü trombonun farklı notalarda ses çıkarabilmesini sağlar. Trombonun "kulis" adı verilen bu parçası; boru uzunluğu arttıkça pesleşir, kısaldıkça tizleşir. İlk olarak 15. yüzyılda kullanılmıştır.

Korno: Korno, salyangoz kabuğu gibi kıvrımlı, bakır borudan yapılan, üflemeli bir çalgıdır. İtalyanca'da "boynuz" anlamına gelen "corno" sözcüğünden Türkçeye geçmiştir. Antik Mısır'da, Antik Roma'da ve Mezopotamya'da boynuzdan yapılan ilk örnekleri, işaret vermek ve avcılara yol göstermek için kullanılırdı. Günümüzde bazı ülkelerde çobanlar ve sürek avlarında avcılar hala bu amaçla boynuz kullanırlar.

Tuba: Genellikle pirinç ve bakırdan imâl edilen, geniş, konik borulu ve pistonlu üflemeli bir çalgıdır. Tarihi Roma İmparatorluğu'na kadar uzanır. üflemeli çalgılar arasında en kalın sesli olan tuba, caz müziğinde 1925 yılına kadar bas sesi olarak kullanıldıktan sonra yerini kontrbasa bırakmıştır. Bugün hemen hemen bütün orkestra ve bandolar tarafından kullanılmaktadır.

Klarnet: Sert ve dayanıklı ağaçlardan genellikle de abanoz ağacından yapılan üflemeli bir çalgı türüdür. Bir çeşit sert kauçuk olan ebonitten, ayrıca metalden yapılanları da vardır. Klarnetin atasının 19. yüzyılda Chalumeau (Şalümo) adıyla orkestralarda icra edilen bu nefesli saz olduğuna inanılır. Şimdiki halini ise Paris konservatuvarı öğretim üyesi ve klarnetçi Klosé sayesinde almıştır. Klosé, 1840 sıralarında "Boehm sistemi" flüte uygulandıktan sonra, bu sistemin klarnete de uygun olduğunu görmüş ve klarnete uygulamıştır.

Flüt: Flütün anavatanı (panflüt) Eski Yunan ve bazı Orta Asya bölgeleri de dahil olmak üzere Latin Amerikan ülkelerine dayanır. Orijinal flütün icadı anonimdir. Daha sonra bazı sanatçılar flüt üzerinde değişiklikler yaparak flütü geliştirmişlerdir. yanlamasına çalınan, metalden ya da tahtadan yapılabilen bir üflemeli çalgıdır. Flütün en yaygın türüdür, orkestralarda ve bandolarda sıkça kullanılır.

Obua: Obua, tahta nefesli çalgılar ailesinden bir müzik aletidir. Ağızlığa takılı çift parçadan oluşan kamaşa ağız ile uygulanan hava basıncıyla çalınır (zurna gibi). Orkestralarda akort işlemi için *la* sesi obuadan alınır.

Fagot: Fagot, ahşap nefesli çalgıdır. Fagot, çift kamışlı ve tek parçalı bir enstrüman olan Curtal'dan, 16. yüzyıl'da Avrupa'da türemiştir. Ses aralığı 3,5 oktav olan , akçaagaç , ahşabı ve metal borudan yapılan fagotun uzunluğu 1,3 metre, borunun açılmış haliyle 2,5 metredir.

Saksafon: Çoğunlukla koni ve “S” biçiminde pirinçten üretilen, ağızındaki kamış vasıtasıyla ses çıkaran bir çalgıdır. 1840'li yıllarda, Adolphe Sax tarafından tasarlanmıştır. Saksafon genellikle pop ve caz müziği ile ilişkilendirilse de, önceleri klasik batı müziği ve ordu müziği çalgısı olarak tasarlanmıştır.

Keman: Viyola ve viyolonsel de bulunduğu *violin* ailesinin en yüksek tondan çalan, en küçük üyesidir. Dört teli vardır. Akord sesleri pesten tize sol, re, la ve mi'dir. Keman yayına arşe denir. Arşede yapay ya da gerçek at kılının yanı sıra ham misina olarak adlandırılan bir madde de kullanılabilir. Ayrıca yayımı düzgünleştirmek ve sesi güzelleştirmek amacıyla arşeye reçine adı verilen madde sürülür.

Viyola: Yaylı çalgılar ailesinin ikinci üyesidir ve şekli kemana benzemekle beraber kemandan biraz daha büyüktür. Alto da denir. Keman ailesi çalgıları içinde orta sese sahiptir ve keman ile çello arasında yer alır. Notaları üçüncü çizgi 'do' anahtarıyla yazılır. İnce seslerde 'sol' anahtarı kullanılır. Viyolanın da dört teli vardır ve tam beşli aralıklarla do, sol, re, la olarak akort edilir. Viyolanın genelde koyu, derin ve can alıcı bir ses rengi vardır.

Viyolonsel: Yaylı ailesinden dört telli ve tenor sesli bir çalgıdır. Bu çalgının atası *viola da gamba* adı verilen 7 adet teli bulunan perdeli bir çalgıdır. Viyolonsel; keman, viyola ve kontrbas ile aynı ailedendir. Keman ile viyolonsel in şekilleri büyük oranda birbirini andırırsa da boyutları çok farklıdır.

Kontrbas: Keman ailesinden, yaylılar grubunun en kalın sesli çalgısıdır. 4 telli ve 5 telli olmak üzere iki türü bulunur. 5 telli olan kontrbasa senfonik orkestra eserlerinin icrasında sık olarak ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca senfonik orkestraların, caz, pop ve rock müzik topluluklarının ana çalgılarından biridir. Kontrbas, özellikle caz müziğinin vazgeçilmez çalgısı olmuştur.

Arp: Atası "lir" di. Yunanlar ve Romalılar çok yaygın olarak kullandıkları liri Tanrı Hermes'in boş bir kaplumbağa kabuğuna teller takarak yaptığına inanıyorlardı. Arp orkestralarda kullanılan dik konuma tutulan arp, çağdaş orkestra çalgıları arasında telleri yalnızca parmakla çekilerek çalınan tek çalgıdır. Arpın 47 teli ve yedi pedalı vardır. Pedalların yardımıyla tellerin sesi değiştirilebilir. Bu pedallar üç ayrı konuma getirilebilir. Böylece bir nota diyez ve bemol olabilir. Notaları birbirinden ayırabilmek için notalara çeşitli renkler verilir.

Çelik Üçgen: Üç kenarı da eşit uzunlukta iki köşesi biraz yuvarlanmış ve bir köşesi birbirine değmez şekilde açık olan bir yuvarlak kesitli metal, genellikle çelik, çubuktan oluşan vurmali ailesinden bir çalgıdır. Bu üçgen çalgı üstündeki köşede ilmik yapılmış bir çeşit ip veya tel ile havada tutulabilir. Genellikle kısa bir metal değnek şeklinde tokmak ile vurularak çalınır. Bir vuruş yüksek, tiz tınlayan bir zil çalar notası verir.

Trampet: Geniş kenarlı bir kasnağın iki yüzüne birer deri gerili olup, gövdesi tahta veya alaşımdandır. Tutuşta üste gelen deriye çubukla vurularak çalınır. Çeşitli çaplarda yapılanları vardır. Orduların, bandoların değişmez ve sürekli kullanılan bir çalgısıdır.

Timpani: Timpani genellikle orkestralarda kullanılan, davul benzeri vurmali bir çalgıdır. Orkestralarda sürekli kullanılması 17. yüzyılın ortalarında olmuştur. Timpaninin gövdesine gerilen derinin sıkıştırılıp gevşetilmesiyle farklı sesler elde edilir. Çağdaş timpanilerde bu ayar, bir ayak pedalıyla sağlanır.

Ksilofon: Tarihi çok eskiye dayanan bu çalgı, değişik sayıda akortlu tahta çubukların gam sırasıyla dizilmesinden oluşur ve iki değnekle vurularak çalınır.

Piyano: İlk olarak 1700'lü yıllarda İtalya, Floransa'da Bartolomeo Cristofori tarafından yapılan piyano, tuşlu bir çalgıdır. Piyanoda ses, teller vasıtasıyla elde edilir. Piyanonun tuşlarına basıldığında iç kısımda, ucunda keçe bulunan tahta çekiçler tellere vurarak sesi oluşturur. Tahta çekicinin tellere vurmasından dolayı piyano vurmali müzik aleti sanılır. Piyano klasik ve caz müzikte yaygın olarak kullanılır.

ÇALGI TOPLULUKLARI

Bando Toplulukları

Bir orkestradaki yaylı çalgıların sesleri açık havada yeterince duyulmadığı için üflemlili ve vurmali çalgılardan oluşan müzik topluluğuna denir. Bandoların yürüyüş bandosu ve konser bandosu olmak üzere iki çeşidi vardır. Bandolar da kimi zaman orkestra niteliği gösterebilirler ve en az yaylı orkestralar kadar nitelikli ve geniş repertuara sahip konserler verebilirler. Geçmişten bu yana süre gelen bir düşünce olan "Bandolar sadece eğlence amaçlıdır." düşüncesi son derece yanlıştır. Günümüz bandoları özellikle askeri bandolar son derece geniş repertuara sahip, yurt dışındada faaliyet gösteren bir orkestra niteliğindedir.

Resim 3. Türkiye Ordu Bandosu, Afyon, 1936

Çok eski zamanlardan itibaren orduların kendilerine özel müzikleri ve simgeleri halindedir. Eski Roma piyadelerinin kornoları vardı. Eski Roma atlılarının ise trompetleri bulunmaktaydı. Günümüzde hâlâ süvariler trompet kullanmaktadır. Türkler'de askeri müziğin m.ö. 4. yüzyıldan itibaren kullanıldığı bilinmektedir. Eski Türkler'de davul ve sancak egemenliği simgeleyen temel öğeler arasında yer almaktaydı. Hükümdar birisine beylik vereceği zaman ona sancak ve davul verilir; beylik geri alınır ise bunlar da geri alınmış olurdu. Selçuklular ile Osmanlılar'da, devletin ve ordunun resmi müzik toplulukları (mehterhaneleri) bulunurdu. Mehterhanelerde, çalgıcılar askeri disiplin ile yetiştirilirdi.

Özellikle XVIII. yüzyılda büyük davul ve zil üçgeni gibi enstrümanların meydana getirdiği ses ve vuruşlarla mehter müziği Avrupa bandolarını etkilemişlerdir. Ses ve vuruşlar ile olduğu kadar ezgisel olarak da Avrupa bandolarını büyük bir ölçüde etkilemiştir. Mehterhaneler günümüz Türk bandolarının öncüsü sayılmaktadır.

Pop Müziği Çalgı Toplulukları

Pop müzik toplulukları pop müzik eserlerini seslendirmek üzere oluşturulan topluluklardır. Pop müzik topluluklarında her türlü vurmali, nefesli, telli, elektronik çalgılar kullanılabilir. Org, gitar, saksafon ve bateri en çok kullanılan çalgılardır.

Resim 4. *The Louisiana Five caz grubunun yayınlanmış fotoğrafı, 1919)*

Caz Müziği Çalgı Toplulukları

Caz müziği toplulukları, caz müziklerini seslendirmek üzere oluşturulan topluluklardır. Caz müzik topluluklarında genelde saksafon, trompet, klarnet, trombon, piyano, kontrbas, gitar, bas gitar gibi çalgılar kullanılır. İnsan sesi ön plandadır. Bestelenmiş şekliyle seslendirilmiş olmasının yanı sıra genellikle doğaçlama olarak çalınması en büyük özelliğidir.

Oda Müziği Çalgı Toplulukları

Klasik Batı müziği türlerini seslendirmek üzere oluşturulan topluluklardır. Bu topluluklar en az iki, en çok on çalgı ile oluşturulur. Oda müziği topluluğundan bazıları şöyle sıralanabilir:

- **İkili (duo):** Keman-piyano, obua-flüt, gibi bir ezgi ve bir eşlik çalgısıyla oluşturulur.
- **Üçlü (trio):** Keman-viyola, viyolonsel vb. çalgılarla oluşturulur.
- **Dörtlü (kuartet):** İki keman, viyola, viyolonsel, vb. çalgılarla oluşturulur. Bu topluluklara yaylı çalgılar dörtlüsü de denir.
- **Beşli (kuintet):** Flüt, obua, klarnet, fagot ve korno vb. çalgılarla oluşturulur. Bu topluluklara nefesli çalgılar beşlisi de denir.

Resim 5. *Anadolu Nefesli Beşlisi*

Geleneksel Türk Müziği Çalgı Toplulukları

Türk halk müziği, Türkiye'nin çeşitli yörelerinde farklı ağızlar ve formlarda söylenen Türkçe yöresel etnik müziklerin tümüdür ve yapısal olarak folklorun bir parçasıdır. Sözlü halk müziği ve sözsüz halk müziği olmak üzere ikiye ayrılır. Sözlü halk müziğine genel olarak türkü adı verilirken sözsüz halk müziği, düzenli yöresel çalgı ezgileridir. Türk halk müziği topluluklarında davul, kaval, zurna, kaşık, bendir, ney, bağlama, kabak kemane, kemençe, zil, tar, tulum vb. çalgılar kullanılır.

Resim 6. *Surname-i Vehbi'nin müzisyen kadınları tasvir ettiği Osmanlı minyatürü*

Klasik Türk mûsikisi veya **Türk sanat müziği**, makamlı bir Türk müzik türü. Klasik Türk müziği, Klasik Batı Müziği ve Hint Müziği ile beraber dünya üzerinde süreklilik ve gelenek oluşturma bakımından mevcut birkaç klasik müzikten birisi olarak kabul edilir. Bu toplulukların içerisinde yer alan çalgılar genellikle ut, kanun, keman, def, darbuka, tambur ve yaylı tamburdur.

Türk Sanat Müziği ile Klasik Türk müziği birbirine yakın kavramlar olmakla birlikte; "Klasik Türk müziği", tarihî anlayış ve geleneği temsil ederken, Batı müzik terminolojisinden ödünç alınmış "sanat müziği" kavramı ise daha çok bu mûsikinin Cumhuriyet döneminde aldığı modern bir biçimi ifade eder. Bu anlayışın Batı müziğini model alması sonucunda, koro ve konser gibi uygulamalar yaygınlık kazanmış; keman, piyano, klarnet gibi Batılı sazlar da saz heyetlerine girmiştir.

Bu modern anlayışı destekleyen unsurlardan birisi de, klasik mûsikide en önemli aktarım ve anlayış aracı olan Meşk Geleneği'nin sekteye uğramasıdır. Klasik sanatların hepsinde geçerli olan ve talebenin bir üstadın "elinden geçerek" mûsikiyi öğrenmesi süreci büyük ölçüde sona ermiş, yerine modern anlayışla, nota üzerinden eser öğretilen koro ve dernekler geçmiştir.

Resim 7. *Osmanlı Halep'inde Müslüman ve Hristiyanlardan müteşekkıl bir müzik grubu, 1794 (sırasıyla tef, tambur, ney, kemençe ve nekkâre çalan müzisyenler görülmektedir)*

Klasik Batı Müziği Çalgı Toplulukları

Klasik batı müziğinde grup niteliği taşıyan topluluklara orkestra diyebiliriz. Yaklaşık 100 kişinin çaldığı ve hemen hemen bütün çalgı türlerinin yer aldığı büyük orkestralara "Senfoni orkestrası" ya da "Filarmoni orkestrası" adı verilir. Büyük orkestraların yanı sıra oda müziği topluluklarını andıran sayısı 20 kişiyi aşmayan küçük topluluklar da vardır.

Orkestrayı, bir müzik eserini icra etmek için çalgı topluluğu olarak tanımlayabiliriz ancak bir araya gelmiş her enstrüman topluluğu için orkestra diyemeyiz. Bir orkestrada belli sayıda yaylı, üflemeli ve vurmali sazların belirli bir düzen oluşturacak şekilde bir araya gelmesi ve her çalgı türü için bir parti yazılmış olması gerekir. Klasik batı müziğinde orkestranın en önemli ögesi yaylı çalgılardır. Diğer adı da "keman ailesi"dir. Keman, viyola, çello veya viyolonsel, kontrbas ve klavsen keman ailesini oluşturur. İmal edildikleri maddeye göre ayrılmayan, çalışma stillerine göre ayrılan diğer orkestra ögesi de üflemeli çalgılardır. Flüt, klarnet, saksafon, obua, fagot, trompet, trombon, korno, tuba gibi çalgılar da üflemeli çalgılar ailesini oluşturur. Orkestra topluluğunun en arkasında yer alan topluluk da vurmali çalgılardır. Timpani, zil, üçgen, kastanyet, çingirak, tef, trampet ve perküsyon ailesini oluşturur.

Resim 8. *Auckland Senfoni Orkestrası*

SON TEST

Ad – Soyad:

Numara:

Sınıf:

Tarih:

1. Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun şekilde tamamlayınız.

a) Geleneksel Türk müziği çalgılarımızdan “bağlama” ve “ut”
çalgılar grubunda yer alır.

b) Klasik Batı müziği çalgılarından ve Telli çalgılar grubunda yer alır.

c) ve üflemeli geleneksel Türk müziği çalgılarımızdandır.

2. Aşağıda resimleri verilmiş çalgı topluluklarını doğru isimlerle eşleştiriniz.

Oda müziği çalgı
toplulukları

Geleneksel Türk
müziği
çalgı toplulukları

Caz müziği
çalgı toplulukları

Bando toplulukları

SANAT TARİHİ SORULARI

Ad – Soyad:

Numara:

Sınıf:

Tarih:

1. Türk halk müziği ve Türk Sanat müziği arasındaki en temel fark nedir? Oluştukları enstrümanları da yazarak açıklayınız.
2. Geleneksel Türk müziği çalgılarından telli - tezeneli çalgılara, Klasik Batı müziği çalgılarından üflemeli ve vurmali çalgılara ikişer adet örnek veriniz.

SANAT ELEŖTİRİSİ SORULARI

Ad – Soyad:

Numara:

Sınıf:

Tarih:

AŖağıdaki soruları derste dinlediğiniz parçalar bağlamında cevaplayınız.

1. İŖittiđiniz melodiler zihninizde neleri çağırıyor?

2. Hangi topluluğu daha çok beğendiniz ? Neden?

ESTETİK SORULARI

Ad – Soyad:

Numara:

Sınıf:

Tarih:

1. Derste dinlediğiniz topluluklara ait olan parçalar sizce sanat mıdır?
2. Bu topluluklardan birinde yer almak isteseydiniz bu hangisi olurdu ve neleri değiştirmek isterdiniz?
3. Kültürümüze air müzik öğelerimizi nesilden nesile taşıyan bu topluluklar dinleyiciler için değerli midir? Neden?

ÖZ DEĞERLENDİRME SORULARI

Ad – Soyad:

Numara:

Sınıf:

Tarih:

1. Yapmış olduğunuz dinletinin en beğendiğiniz yönleri nelerdir?
2. “Dere Geliyor Dere” türküsünü ve “Kahraman” parçasını seslendirirken en çok nerede zorlandınız? Niçin?
3. Dinletinizi tekrar yapma şansınız olsaydı hangi değişiklikleri yapardınız?

ÖĞRETİM SÜRECİ

ÖĞRETMENİN HAZIRLIĞI

1. Çalgı türleri ve çalgı toplulukları hakkında araştırma yapma
2. Uygulamalı çalışma kapsamında öğreteceği eserin işitsel materyalini ve sınıf mevcudu kadar görsel materyalini hazırlama
3. Ön test ve son test hazırlama
4. Öz değerlendirme sorularını hazırlama
5. Sınıf mevcuduna ve öğrencinin müzik bilgi düzeyine uygun şekilde uygulamalı çalışma gruplarını ayarlama, dengeli bir dağılım yapmaya dikkat etme

ÖĞRENCİNİN HAZIRLIĞI

1. Uygulamalı çalışma kapsamında dinletisini enstrümanı ile yapacak öğrencilerin sınıfa enstrümanlarını da getirmesi

GÜDÜLEME

1. Öğrencilerin ilgi duyduğu çalgı türleri ve çalgı toplulukları ile anlatılan konu arasında tespit ilişki kurma
2. Ön test, son test ve değerlendirme sorularının uygulanması
3. Bahsedilen toplulukların seslendirdiği eserlerden en az birini dinletme

UYGULAMA

“DERE GELİYOR DERE” TÜRKÜSÜNÜ

ve

“KAHRAMAN” PARÇASINI SESLENDİRİYORUZ

Eğer sesimiz ile söyleyeceksek;

- İlk olarak parçaların sözlerini bona şeklinde çalışarak ezberleyin.
- Daha sonra marşın melodisini nota adları ile seslendirin. Nota adlarının ve seslerinin doğru olduğundan emin olun.
- Melodiyi marşın kendi sözleriyle söyleyin. Prozodi kurallarını dikkate almayı unutmayın.
- Zorlandığınızı hissederseniz daha ağır bir tempoda çalışın. Her şeyin doğru olduğundan emin olduğunuzda asıl seslendirilmesi gereken tempoya, adım adım getirin.
- Marşı seslendirirken doğru yerlerde nefes alın. Kelimeleri bölmeyin.
- Marşı seslendirirken vücudunuzun dik olmasına ve ağızınızı olabildiğince açarak söylemeye dikkat edin.
- Harf yutmduğumuzdan ve kelimeleri net söylediğinizden emin olun.
- Röprizlere ve dolaplara dikkat ederek dönüşleri yapın.

Eğer enstrüman ile çalacaksanız;

- İlk olarak marşın notalarını enstrümanınızda ağır bir tempoda adım adım çalışın.
- Seslerin temiz ve ritimlerin doğru olduğundan emin olduktan sonra, asıl çalınması gereken tempoda seslendirin.
- Röprizlere ve dolaplara dikkat ederek dönüşleri yapın.

DERE GELİYOR DERE

Türkü
Yöresi: Lüleburgaz

Çabuk

1. De re ge li yor de re ya le lel ya le lel
2. De re be ni al gö tür ya le lel ya le lel

Ku mu nu se re se re ya le lel li
Se nin gel di ğin ye re ya le lel li

KAHRAMAN

Uyarlama
Müzik: George Frideric Handel

Orta

1. Ey kah ra man gel se ni bek li yor

Bü tün yurt min net le çok ya şa di yor

Renk renk çi çek ler le her yer süs len sin

Bü yü ce za fer le şan şe ref se nin

Ey kah ra man gel se ni bek li yor

Bü tün yurt min net le çok ya şa di yor

2. Bir ihtişamla kutlansın zafer
Boru sesleriyle çınlasın her yer
Donandı taklarla geçtiğin yollar
Her gözde gururla bir sevinç parlar
Bir ihtişamla kutlansın zafer
Boru sesleriyle çınlasın her yer

SÖZ DAĞARCIĞI

Mızrap: Pena, gitar veya mandolin gibi telli çalgıları çalmaya yarayan çoğunlukla fildişi, mika, kemik, boynuz ya da plastik gibi malzemelerden yapılan çalma aracı, tezene, çalgıç. (<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Pena>, erişim tarihi 09 Nisan 2018)

Kopuz: Türk ve Altay halk kültüründe çalgı. Komus da denir. Bağlama'nın atası olan müzik aletidir (<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Kopuz> , erişim tarihi 09 Nisan 2018)

Gayda: Kamıştan yapılmış çift düdük ve tulumdan oluşan, tiz sesli, nefesli bir enstruman adı olup Trakyalı, Bulgar, Makedon ve İskoçların milli çalgısıdır. (<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Gayda> , erişim tarihi 09 Nisan 2018)

Perküsyon: Vurmalı çalgı. Bagetle, elle veya benzer başka bir çalgıyla vurma, sürtme veya ovma yoluyla ses çıkaran çalgı türüdür. (<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Perküsyon> , erişim tarihi 09 Nisan 2018)

GÜVENLİK

=

TEMİZLİK

=

DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ

Nota Bilgisi	30
Söylemede / Çalmada eserin anlaşılrlığı	30
Ders içi ve ders dışı, bu etkinlik için ayırdığı çalışma süresi	20
Çalışmaya ayrılan sürede çalışmanın bitirilmesi	20

RESİM LİSTESİ

Resim 1.

<http://www.derszamani.net/wp-content/uploads/2018/02/2175.jpg>

http://www.bilgiustam.com/resimler/2012/10/2508_b-379069-davul_1.jpg

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQrLvgLm9-1-JtIL3zbXpGCeKGg2hHByziybpp25kVjRGk39bNBA>

http://img03.blogcu.com/images/s/a/r/sarkiprensi/saz2_1246551782.gif

<http://www.nkfu.com/wp-content/uploads/2015/11/tambur.jpg>

https://n11scdn.akamaized.net/a1/450/kitap-muzik-film-oyun/davul-ve-perkusyon/ritim-bendir-ayarli-dbk45an_0954177762832302.jpg

https://lh3.ggpht.com/ZiQ2ochDqIWYnTVVqn617t4--RilNp4Db44uu5P0vpCZ38vH0FG4LwYS_Mq2y0H896A=h310

<http://www.tahiraydogdu.com/wp-content/uploads/2015/11/Tahir5.jpg>

https://magaza.kivilcim.com.tr/images/detailed/8/kabak_kemane.jpg?t=1478509612

<http://www.capaarmonisanat.com/images/tar-kursu.jpg>

http://saisaibatake.ame-zaiku.com/musical_instruments/bowed_instrument_kemence.html

<http://basarisanatmerkezi.wixsite.com/erdemli/mey-duduk-kursu>

<http://anadolusaz.com/wp-content/uploads/2017/07/1a-4.jpg>

<https://gelinarabamiz.com/wp-content/uploads/zurna.jpg>

<http://i58.servimg.com/u/f58/12/78/32/57/tulum10.gif>

(Erişim tarihleri 09 Nisan 2018)

Resim 2.

https://www.wagner-tuba.com/rhapsody/wp-content/uploads/2015/11/brass_section-e1448108704204.jpg

<http://www.sonatmuzik.com.tr/wp-content/uploads/2015/09/saksafonn.jpg>

https://lh6.googleusercontent.com/proxy/O8ofquZOpsJYMHZhLTq9o4-CRGDhAhTiu0Sivi7bkfle2uzEAwSXs_xxFOARJwP08URfn4rl5_ZL2mHMzbsEb1b8qSd2BoiE=s0-d

<https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/41IoiozYdaL.jpg>

<https://d1aeri3ty3izns.cloudfront.net/media/28/283936/1200/preview.jpg>

http://www.melodik.net/images/035_trampet.jpg

http://www.nilufer.bel.tr/i/fotogaleri/3308/NLF_0697.JPG

<http://www.wiki-zero.com/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvRG9zeWE6U3VybmFtZV8xN2luanBn>

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/50/Aleppomusic.jpg/600px-Aleppomusic.jpg>

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d0/Louisiana_Five_Jazz_Band_famous_publicity_photo.jpg/400px-Louisiana_Five_Jazz_Band_famous_publicity_photo.jpg

<https://i.ytimg.com/vi/IDLHrCcC73w/maxresdefault.jpg>

<https://i.ytimg.com/vi/1S8BSQnVSfY/maxresdefault.jpg>

(Erişim tarihleri 09 Nisan 2018)

Resim 3. <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Bando> , erişim tarihi 09 Nisan 2018

Resim 4. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Louisiana_Five_Jazz_Band_famous_publicity_photo.jpg , erişim tarihi 09 Nisan 2018

Resim 5. <https://www.anadolunefeslibeslisi.com> , erişim tarihi 09 Nisan 2018

Resim 6. https://tr.0wikipedia.org/wiki/Türk_müziği#/media/File:Surname_17b.jpg , erişim tarihi 09 Nisan 2018

Resim 7. https://tr.0wikipedia.org/wiki/Klasik_Türk_müziği#/media/File:Aleppomusic.jpg , erişim tarihi 09 Nisan 2018

Resim 8. https://i.ytimg.com/vi/cwj1YyyP_OA/maxresdefault.jpg , erişim tarihi 09 Nisan 2018

KAYNAKÇA

- <http://www.turkishmusicportal.org/tr/calgilar> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Davul> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Def> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Bendir> , Erişim 07 Nisan 2018
- [https://tr.0wikipedia.org/wiki/Kaşık_\(çalgı\)](https://tr.0wikipedia.org/wiki/Kaşık_(çalgı)) , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Tambur> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Bağlama> , Erişim 07 Nisan 2018
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Ut#cite_note-1 , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Ut> , Erişim 07 Nisan 2018
- [https://tr.0wikipedia.org/wiki/Tar_\(çalgı\)](https://tr.0wikipedia.org/wiki/Tar_(çalgı)) , Erişim 07 Nisan 2018
- <http://www.kulturelbellek.com/tar-nedir-tar-muzik-aleti-hakkında-bilgi/>, Erişim 07 Nisan 2018
- <http://www.bilgiustam.com/kanun-nedir-telli-calgilar/>, Erişim 07 Nisan 2018
- https://tr.0wikipedia.org/wiki/Kabak_kemane , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Tulum> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Kaval> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Ney> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Zurna> , Erişim 07 Nisan 2018
- [https://tr.0wikipedia.org/wiki/Balaban_\(çalgı\)](https://tr.0wikipedia.org/wiki/Balaban_(çalgı)) , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Trompet> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Trombon> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Korno> , Erişim 07 Nisan 2018
- [https://tr.0wikipedia.org/wiki/Tuba_\(çalgı\)](https://tr.0wikipedia.org/wiki/Tuba_(çalgı)) , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Klarnet> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Flüt> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Obua> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Fagot> , Erişim 07 Nisan 2018
- <https://tr.0wikipedia.org/wiki/Saksofon> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Keman> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Viyola> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Viyolonsel> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Kontrbas> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Arp> , Erişim 07 Nisan 2018

[https://tr.0wikipedia.org/wiki/Üçgen \(çalgı\)](https://tr.0wikipedia.org/wiki/Üçgen_(çalgı)) , Erişim 07 Nisan 2018

<https://www.turkcebilgi.com/trampet> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Timpani> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Ksilofon> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Piyano> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://tr.0wikipedia.org/wiki/Bando> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://www.alobando.com/bando-takimi/bando-nedir/>, Erişim 07 Nisan 2018

<http://www.wiki-zero.com/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvS2xhc2lrX1QlQzMIQkNya19tJUMzJUJDemklQzQlOUZp> , Erişim 07 Nisan 2018

<http://www.wiki-zero.com/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvVCVDMyVCO3JrX2hhbGtfbSVDMyVCO3ppJUM0JTlGaQ> , Erişim 07 Nisan 2018

<http://www.wiki-zero.com/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvVCVDMyVCO3JrX2hhbGtfbSVDMyVCO3ppJUM0JTlGaQ> , Erişim 07 Nisan 2018

<http://www.wiki-zero.com/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvVCVDMyVCO3JrX2hhbGtfbSVDMyVCO3ppJUM0JTlGaQ> , Erişim 07 Nisan 2018

<https://www.iyisahne.com/akim-stil-tur/klasik-bati-muzigi> , Erişim 07 Nisan 2018